

ΥΠΑΤΗ ΑΡΜΟΣΤΕΙΑ Ο.Η.Ε. ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΠΡΟΣΦΥΓΕΣ

Διεύθυνση Έκτακτης Ανάγκης και Ασφάλειας

Writenet Paper No. 17

ΛΙΒΕΡΙΑ ΕΜΦΥΛΙΟΣ ΠΟΛΕΜΟΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΕΣ ΣΥΓΚΡΟΥΣΕΙΣ

Του Thomas S. Kamara
Ανεξάρτητου Αναλυτή, Κάτω Χώρες

Μάιος 2003

Το Writenet είναι ένα δίκτυο Ερευνητών και Συγγραφέων για Ζητήματα Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, Αναγκαστικών Πληθυσμιακών Μετακινήσεων και Πολιτικών Συγκρούσεων. Έχει δημιουργηθεί από την Practical Management (UK).
e-mail: writenet@gn.apc.org

Το παρόν έγγραφο έχει στηριχθεί κυρίως σε δημόσια διαθέσιμες πληροφορίες, αναλύσεις και σχόλια. Παρατίθενται όλες οι πηγές. Η παρούσα έκθεση δεν είναι και δεν σκοπεύει να είναι εξαντλητική όσον αφορά τις συνθήκες διαβίωσης στη χώρα που αναλύεται ούτε αποφασιστική για τους ισχυρισμούς ασύλου των αιτούντων την αναγνώριση του καθεστώτος του πρόσφυγα. Οι απόψεις που εκφράζονται είναι του συγγραφέα και όχι κατ' ανάγκη του Writenet ή της Ύπατης Αρμοστείας του Ο.Η.Ε. για τους Πρόσφυγες.

ISSN 1020-8429

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Σελίδα

Περίληψη _____	3
1. Εισαγωγή _____	4
2. Επισκόπηση της Διακυβέρνησης και της Ασφάλειας από το 1997 _____	5
2.1 Η Θέση του Προέδρου _____	5
2.2 Χαρακτηριστικά και Σύνθεση της Στρατιωτικής Εξουσίας _____	6
2.3 Κυβέρνηση Επιτηρούμενη από τη Διεθνή Κοινότητα _____	6
2.3 Συνέπειες για το Ειδικό Δικαστήριο για τη Σιέρα Λεόνε _____	8
3. Πολιτική Νομιμότητα χωρίς Εκλογές _____	8
3.1 Προοπτικές και Προβλήματα Αποκατάστασης της Σταθερότητας _____	8
3.2 Διεθνείς θέσεις και Νομιμότητα _____	9
4. Οι αντάρτες LURD και MODEL _____	9
4.1 Εθνοτικοί και Πολιτικοί Παράμετροι των Συγκρούσεων _____	9
4.2 Πιθανές Πηγές Υποστήριξης _____	10
4.3 Πολιτικό πρόγραμμα, Προβλήματα και Δομή της Ηγεσίας _____	10
4.4 Παραβιάσεις των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων των Αμάχων _____	11
5. Οι Συνέπειες του Πολέμου της Ακτής του Ελεφαντοστού _____	11
5.1 Οι ανησυχίες και οι ισχυρισμοί της Ακτής του Ελεφαντοστού _____	12
5.2 Η στάση της Γουϊνέας και της Σιέρα Λεόνε _____	13
6. Πρόσφυγες και εσωτερικά εκτοπισμένους: Διεθνής Ανθρωπιστική Βοήθεια _____	13
6.1 Το κοινωνικό και οικονομικό περιβάλλον για τους πρόσφυγες, τους επαναπατριζόμενους και τους εσωτερικά εκτοπισμένους _____	13
6.2 Εισροή προσφύγων από την Ακτή του Ελεφαντοστού _____	14
6.3 Μεταχείριση των Εσωτερικά Εκτοπισμένων στη Λιβερία _____	14
6.4 Ρόλος των Διεθνών Οργανισμών _____	15
7. Συμπέρασμα: Πιθανές Εξελίξεις _____	15
7.1 Στρατιωτικό Αδιέξοδο _____	15
7.2 Στρατιωτική νίκη της μιας ή της άλλης πλευράς των Εμπολέμων _____	16
7.3 Μεταβατική κυβέρνηση με εκπροσώπηση των Ανταρτών _____	16
7.4 Παρέμβαση του ΟΗΕ _____	16

United Nations High Commissioner for Refugees
CP 2500, CH 1211 Geneva 2, Switzerland
E-mail: HQES00@unhcr.ch
Web Site: <http://www.unhcr.ch>

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Ο κύκλος αναρχίας στη Λιβερία οφείλεται στην πολιτική κατευνασμού των πολεμάρχων που ευθύνονται για πολλές αποτρόπαιες πράξεις και κατέλαβαν την εξουσία χωρίς την υιοθέτηση μηχανισμών που εξασφαλίζουν την ανοικοδόμηση της ειρήνης. Με ενδεχόμενη την πιθανότητα ακύρωσης των εκλογών του Οκτωβρίου 2003 και το έντονο κλίμα ανασφάλειας, η χώρα βρίσκεται σε κρίσιμη καμπή. Έχουν επιδεινωθεί δραματικά οι συνθήκες εργασίας των ανθρωπιστικών οργανώσεων και δεν διαφαίνονται προοπτικές βελτίωσης. Η αναμενόμενη μαζική επιστροφή των προσφύγων κατέληξε σε επαναλαμβανόμενη έξοδο με περιφερειακές επιπλοκές, ενώ ο ρόλος που διαδραμάτισε η Λιβερία στον πόλεμο που ξέσπασε στην Ακτή του Ελεφαντοστού αποδεικνύει ότι αυτή η χώρα της Δυτικής Αφρικής αποτελεί εστία περιφερειακής αστάθειας.

Ο πολλαπλασιασμός των ένοπλων ομάδων και η ανακύκλωση των περιφερειακών ανταρτών, μια εξέλιξη που επέσπευσε την κατάρρευση του κράτους τη δεκαετία του 1990 πυροδότησε αναφορές επαν-ευθυγράμμισης των ανταρτών της Σιέρα Λεόνε με τον πρόεδρο της Λιβερίας Taylor. Η δολοφονία του πολεμάρχου της Σιέρα Λεόνε Sam Bockarie από λιβεριανά στρατεύματα το Μάιο του 2003 αποδεικνύει τη ρευστή φύση των περιφερειακών συμμαχιών των ανταρτών. Χιλιάδες πρώην πολεμιστές του Επαναστατικού Ενωμένου Μετώπου (Revolutionary United Front – RUF), σήμερα περιφερόμενοι αντάρτες, απειλούν τις γειτονικές χώρες.

Αλλά οι αντάρτες της Λιβερίας, ενωμένοι μόνον απέναντι στον πρόεδρο Taylor, δεν αποτελούν εναλλακτική πολιτική λύση. Διχασμένοι σε εθνοτικές ομάδες, με το αντάρτικο κίνημα «Ηνωμένοι Λιβεριανοί για τη Συμφιλίωση και τη Δημοκρατία» (LURD – Liberian United for Reconciliation and Democracy) να υποστηρίζουν τους Krahn και το «Κίνημα για τη Δημοκρατία στη Λιβερία» (MODEL – Movement for Democracy in Liberia) τους Mandingos και στερούμενοι προγράμματος, εμπνέουν βάσιμα φόβο πυροδότησης νέων βίαιων εθνοτικών συγκρούσεων για την ανάληψη της εξουσίας όπως αυτών της δεκαετίας του 1990 που αιματοκύλησαν τη χώρα. Οι αντάρτες κατηγορούνται για αποτρόπαιες πράξεις που έπληξαν τους αμάχους ενώ αποδεικνύονται ανίκανοι να ανταποκριθούν στις μεταρρυθμίσεις που απαιτούνται προκειμένου να διαχειριστούν την φοβερή ανθρωπιστική κατάσταση.

Αυτές οι εξελίξεις σημαίνουν ότι θα υπάρξει κενό εξουσίας τους επόμενους μήνες και εύλογα τίθεται το ερώτημα της σκοπιμότητας της παραμονής του Taylor στην εξουσία, ως προέδρου της μεταβατικής κυβέρνησης.

Πολλά είναι τα σενάρια που εξετάζονται, όλα βεβαρημένα με ανθρωπιστικά προβλήματα:

- **Στρατιωτικό Αδιέξοδο:** θα παρατείνει τον πόλεμο και θα επιδεινώσει την ανθρωπιστική κρίση. Οι αντάρτες ελέγχουν το 60% της επικράτειας και η πρόσβαση των ανθρωπιστικών οργανώσεων στους εσωτερικά εκτοπισμένους και στους πρόσφυγες παραμένει ιδιαίτερα δύσκολη.
- **Στρατιωτική Νίκη :** ο στρατιωτικός θρίαμβος του προέδρου Taylor θα προκαλέσει μεγαλύτερο χάος και θα ενσπείρει φόβο στις όμορες χώρες, επιτείνοντας το ενδεχόμενο να υποστηρίξουν νέα αντάρτικα κινήματα κατ' εφαρμογή στρατηγικής άμυνας. Η νίκη των ανταρτών θα προκαλέσει κρίση πολιτικής και ασφάλειας.
- **Μεταβατική Κυβέρνηση:** πολλές διαδοχικές μεταβατικές κυβερνήσεις απέτυχαν να εξασφαλίσουν την ειρήνη τη δεκαετία του 1990. Στο πλαίσιο αυτού του τύπου της διακυβέρνησης ο αγώνας για εξουσία και οικονομικούς πόρους, με την προσοχή να παρεκκλίνει από τα προγράμματα αφοπλισμού και μετεγκατάστασης μπορεί να προκαλέσει περισσότερη αναρχία.
- **Παρέμβαση του Ο.Η.Ε.:** το καλλίτερο πρότυπο που προτείνουν πολλοί Λιβεριανοί είναι ένα μοντέλο ειρήνης όμοιο με αυτό που αναπτύχθηκε για τη Σιέρα Λεόνε. Αλλά το τίμημα της εφαρμογής του στη Λιβερία το καθιστά ανέφικτη λύση, παρά το γεγονός ότι αποτελεί βάσιμο λόγο ελπίδας για αποκατάσταση της ειρήνης και απομάκρυνση του ενδεχόμενου περαιτέρω περι-

φερειακής αποσταθεροποίησης. Η υπο-περιφερειακή ομάδα ECOWAS¹, χωρίς την υποστήριξη του Ο.Η.Ε., είναι ιδιαίτερα αδύναμη και συμβιβασμένη για να συμβάλει στην ουσιαστική εκτόνωση της κρίσης.

1. Εισαγωγή

Ο κύκλος αστάθειας που πλήττει τη Λιβερία έχει οδηγήσει στην εν τοις πράγμασι διχοτόμηση της, με τους αντάρτες να ελέγχουν το 60% της επικράτειας σε ένα πλαίσιο επιδεινούμενης ανθρωπιστικής καταστροφής. Αλλά η επακόλουθη ανασφάλεια που επιδρά σε όλη την περιοχή οφείλεται στην ενίσχυση της εξουσίας των πρώην ανταρτών και στην επιβράβευση της δράσης τους. Η διεθνής κοινότητα επικάλυψε τις φρικαλεότητες που διέπραξαν. Ηγετικές μορφές του Δημοκρατικού Κόμματος των ΗΠΑ υποστήριξαν τον πολέμαρχο Charles Taylor που είναι τώρα εκλεγμένος πρόεδρος αναδεικνύοντάς τον λαϊκό ήρωα άξιο να κυβερνήσει μια χώρα της Αφρικής. Η εξέλιξη αυτή μπορεί να δημιουργήσει επαναλαμβανόμενο πρότυπο της διεθνούς εκτίμησης των γεγονότων της Λιβερίας. Εργαζόμενος ανθρωπιστικής οργάνωσης του Ο.Η.Ε., που βρισκόταν στη Λιβερία, παρατήρησε ότι οι διεθνείς κύκλοι, όπως είναι ο Ο.Η.Ε. και τα διεθνή δικαστήρια αντιμετωπίζουν την κατάσταση «σαν να μην έχουν λάβει χώρα δεκάδες χιλιάδες εθνοτικές εκκαθαρίσεις, εκτελέσεις, βιασμοί και βασανιστήρια».

Η συντριπτική εκλογική νίκη του προέδρου Taylor στις εκλογές του 1997 όπου το κόμμα του κέρδισε το 75% των εδρών της βουλής με αποτέλεσμα να αποκτήσει τον αδιαμφισβήτητο έλεγχο των κρατικών θεσμικών οργάνων απομάκρυνε κάθε ελπίδα για εξισορροπημένη άσκηση εξουσίας που είναι απαραίτητη στην μετα-πολεμική κατάσταση της χώρας. Οι εκλογές και ο τρόπος διεξαγωγής τους εξυπηρέτησαν μόνο τη νομιμοποίηση των μελλοντικών παραβιάσεων. Στην πραγματικότητα η εκλογική διαδικασία χαρακτηρίστηκε από εσκεμμένη αποφυγή κάθε συζήτησης για τα δικαιώματα του ανθρώπου, γεγονός ιδιαίτερα αξιοπρόσεκτο λαμβάνοντας υπόψη ότι ο πόλεμος δημιούργησε 700.000 πρόσφυγες και 1.400.000 εσωτερικά εκτοπισμένους. Οι οργανώσεις υποστήριξης των δικαιωμάτων του ανθρώπου ζήτησαν «ενδεδειγμένες ανακρίσεις» προκειμένου να αποδοθούν ευθύνες αλλά τα αιτήματά τους αγνοήθηκαν.

Η σπουδή για την εξεύρεση μιας αξιοπρεπούς λύσης στον μακροχρόνιο και αποσταθεροποιητικό πόλεμο της Λιβερίας επιβάρυνε οικονομικά πολλές εξαθλιωμένες δυτικο-αφρικανικές χώρες, πολλές από τις οποίες συνεισέφεραν στα ειρηνευτικά στρατεύματα με το σκεπτικό ότι ο Charles Taylor εξασφάλιζε την περιφερειακή σταθερότητα. Η εξέλιξη αυτή παρέβλεψε τους δεσμούς που αποδεδειγμένα διατήρησε ο Taylor με τους αντάρτες της γειτονικής Σιέρα Λεόνε. Ο κατευνασμός της έκρυθμης κατάστασης της Λιβερίας μπορεί να αποδειχθεί ακριβό λάθος, με αποτέλεσμα την ενθάρρυνση της βίας που λιμάζει πολλά κράτη της περιοχής.

Ανυπομονώντας να ασκήσει την προεδρική του εξουσία, ο πρόεδρος Taylor αγνόησε τις προειδοποιήσεις του τότε προέδρου των ΗΠΑ Clinton και αρκετών προσωπικοτήτων της κοινωνίας των πολιτών που υποστήριζαν ότι η ξαφνική αναχώρηση των 10.500 δυτικο-αφρικανών στρατιωτών της ECOMOG² θα είχε ως συνέπεια τη δημιουργία επικίνδυνου κενού ασφάλειας και περιφερειακής αστάθειας. Το Φεβρουάριο του 1997 παραδόθηκαν στην ECOMOG περισσότερα από 20.000 όπλα και πάνω από 10.000.000 φυσίγγια. Αλλά αντίθετα με τα συμφωνηθέντα δεκάδες χιλιάδες πρώην αγωνιστές, πολλοί από τους οποίους ήσαν αντάρτες που φοβούνταν τον πρόεδρο Taylor παρέμειναν οπλισμένοι και αναπτύχθηκαν εκ νέου αμέσως μετά την καταμέτρηση των ψήφων. Η εξέλιξη αυτή σημαίνει ότι μπορεί να εκδηλωθεί πάλι το αίσθημα δυσπιστίας και να ξε-

---

¹ Οικονομική Κοινότητα των Δυτικο-Αφρικανικών Κρατών (ECONOMIC COMMUNITY OF WEST AFRICAN STATES)

² ECOWAS CEASEFIRE MONITORING GROUP. Πρόκειται για ειρηνευτική δύναμη που δημιουργήθηκε από την ECOWAS (Οικονομική Κοινότητα των Κρατών της Δυτικής Αφρικής – Economic Community of West African States).

σπάσουν εθνοτικές διαμάχες που πυροδότησαν το μακροχρόνιο εμφύλιο πόλεμο, κυρίως επειδή οι ηττημένοι αντίπαλοι του καθεστώτος Taylor φοβούνται την εκδίκηση των πρώην στρατιωτικών εχθρών τους που πλέον κατέχουν θέσεις στις υπηρεσίες ασφαλείας και στην κρατική διοίκηση και μπορούν να καθορίσουν το μέλλον τους και την τύχη τους. Οι φόβοι του προέδρου Taylor για την προσωπική του ασφάλεια οφείλονται εν πολλοίς στη στάση που τήρησε διαρκούντος του πολέμου και μπορεί να παίξουν καθοριστικό ρόλο στη μεταπολεμική διαχείριση των διαφωνιών. Απλά βλέπει πολλούς εχθρούς γύρω. Όμως, δεν δημιουργήθηκαν οι συνθήκες που προάγουν την οικονομία της εμπιστοσύνης και τη συμφιλίωση και ήταν υπαρκτός ο κίνδυνος της αναζωπύρωσης των πολεμικών συγκρούσεων.

Εξανεμίστηκε κάθε αμφιβολία για την αδυναμία ειρήνευσης και για την επανάληψη της τακτικής των αδιάκριτων δολοφονιών αμέσως μετά τις εκλογές όταν φονεύθηκε πολιτικός της αντιπολίτευσης, η σύζυγός του και δύο μέλη της οικογένειάς του. Αυτό το περιστατικό δημιούργησε ερωτηματικά για το επόμενο θύμα και πυροδότησε τη δημιουργία πραγματικών ή κατά φαντασία αντιπάλων. Το Σεπτέμβριο του 1998 μέλη της εθνοτικής ομάδας των Krahn που ηττήθηκαν σε στρατιωτικές συγκρούσεις και στη συνέχεια θεωρήθηκε ότι απειλούσαν την ασφάλεια της κυβέρνησης δέχθηκαν επίθεση σε πυκνοκατοικημένη αστική περιοχή όπου σκοτώθηκαν πολλοί άνθρωποι, κυρίως γυναίκες και παιδιά, ενώ χιλιάδες επιζώντες διέφυγαν στις γειτονικές χώρες, και ιδιαίτερα στην Ακτή του Ελεφαντοστού.

Αυτές οι νέες έξοδοι των προσφύγων, πολλοί από τους οποίους ήταν βετεράνοι διαφόρων αντάρτικων ομάδων, ενίσχυσε τις εφεδρείες των πολεμιστών που δεν είχαν ολοκληρώσει το έργο τους. Η φιλοπόλεμη στάση του προέδρου Taylor κατά της Γουϊνέας και της Σιέρα Λεόνε οδήγησε στην αναζωπύρωση του πολέμου. Πολυάριθμοι Mandingos, με συγγενικούς δεσμούς στη Γουϊνέα, εκδιώχθηκαν από τα σπίτια τους και εκατοντάδες δολοφονήθηκαν ενώ η κυβέρνηση αθέτησε την υπόσχεσή της για διεξαγωγή ανακρίσεων. Μεταξύ του 1999 και του 2000, εντάθηκαν οι μάχες στα σύνορα με τη Γουϊνέα, ενώ ο πρόεδρος Taylor κατηγόρησε τις ΗΠΑ και τη Μεγάλη Βρετανία. Αλλά οι επιθέσεις προκάλεσαν το θάνατο εκατοντάδων πολιτών της Γουϊνέας και την καταστροφή σημαντικών πόλεων με αποτέλεσμα τη δημιουργία αντι-λιβερικών αισθημάτων και τις εκκλήσεις για εκδίκηση. Έτσι στήθηκε το σκηνικό για ένα νέο γύρο μαχών σε ένα καταστροφικό ανθρωπιστικό περιβάλλον, το οποίο μπορούσε να αποδειχθεί καταστροφικότερο από την πρώτη φάση του πολέμου.

2. Επισκόπηση της Διακυβέρνησης και της Ασφάλειας από το 1997

2.1 Η Θέση του Προέδρου

Η ποιότητα της ηγεσίας του προέδρου Taylor αποτέλεσε αντικείμενο εξωτερικής κριτικής ενώ δεν υιοθετήθηκαν οι αναγκαίες μεταρρυθμίσεις που θα απέτρεπαν τον πόλεμο. Το 2002 ο Taylor απέρριψε τις ευρέως φάσματος μεταρρυθμίσεις που πρότεινε η υπό την αιγίδα του κράτους Εθνική Διάσκεψη Συμφιλίωσης που εξέπεμψε το μήνυμα της δυνατότητας διατήρησης του status quo. Ο Walter Kansteiner, υφυπουργός Εξωτερικών των ΗΠΑ, αρμόδιος για Θέματα Αφρικής, ανέφερε σε Επιτροπή του Κογκρέσου ότι η χώρα ήταν το «πλέον χρεοκοπημένο κράτος της Δυτικής Αφρικής» ενώ προειδοποίησε ότι ήταν απίθανη η αλλαγή του τρόπου άσκησης εξουσίας του προέδρου Taylor. Ένας άλλος αμερικάνος αξιωματούχος δήλωσε ότι η «συμπεριφορά του Προέδρου μοιάζει περισσότερο με αυτήν του γκάνγκστερ». Η άποψη των ευρωπαίων διπλωματών δεν διαφέρει: χαρακτηρίζουν τον πρόεδρο Taylor απειλή όχι μόνον για τη Λιβερία αλλά ικανό να επεκτείνει τον πόλεμο πέρα από τα σύνορα της χώρας του.

Οι βασικές αποφάσεις για τα εθνικά θέματα, συμπεριλαμβανομένης της οικονομίας, περιτρέφονται γύρω από τον Πρόεδρο, ο οποίος αντλεί την εξουσία του από τη Νομοθετική Πράξη με την οποία αναγνωρίζεται ότι έχει «αποκλειστικό δικαίωμα να εκτελεί, να διαπραγματεύεται

και να συνάπτει όλες τις εμπορικές συμφωνίες ή συμβόλαια με οποιονδήποτε Αλλοδαπό ή Εθνικό Επενδυτή για την εκμετάλλευση όλων των Στρατηγικών Εμπορευμάτων [δηλαδή του φυσικού ορυκτού πλούτου] της Δημοκρατίας της Λιβερίας ....». Κατ' επανάληψη αναφέρθηκε ότι χρησιμοποιήθηκαν πόροι για τη διατήρηση ενός δικτύου εκτεταμένου πελατειακού συστήματος με δισεκατομμύρια δολάρια να εκτρέπονται σε ξένες τράπεζες.

Αυτή η στάση οδήγησε τη χώρα σε διεθνή απομόνωση. Ο πρώην πρόεδρος των ΗΠΑ Τζίμι Κάρτερ, που διαδραμάτισε καθοριστικό ρόλο στην ειρηνευτική διαδικασία και διατήρησε έκτοτε στενούς δεσμούς με τον πρόεδρο Taylor ανέστειλε τη λειτουργία του Κέντρου για την Οικοδόμηση της Δημοκρατίας που είχε ιδρύσει στη Λιβερία, εκφράζοντας τη λύπη του επειδή ο Πρόεδρος «δυσκόλεψε την αποτελεσματική υποστήριξη της δημοκρατίας». Επηρεασμένη από τη Μεγάλη Βρετανία και διαμαρτυρούμενη για τις περιφερειακές πολιτικές του προέδρου Taylor η Ευρωπαϊκή Ένωση δεν απέστειλε την προγραμματισμένη ύψους 35.000.000 \$ ανθρωπιστική βοήθεια. Αυτή η απομόνωση της χώρας ενίσχυσε τις εσωτερικές συγκρούσεις, εξαναγκάζοντας την κυβέρνηση να στηριχθεί κυρίως στις αντάρτικες ομάδες που ελέγχει για να εξασφαλίσει τη βιωσιμότητά της. Οι υπερασπιστές των δικαιωμάτων του ανθρώπου, καθώς και οι εθνοτικοί και πολιτικοί εχθροί του καθεστώτος, αποτέλεσαν συστηματικά στόχο. Πλήθυναν οι καταγγελίες της διεθνούς κοινότητας ενώ η Ευρωπαϊκή Ένωση άρχισε διαπραγματεύσεις με την κυβέρνηση προκειμένου να σταματήσουν οι παραβιάσεις των δικαιωμάτων του ανθρώπου.

2.2 Χαρακτηριστικά και Σύσταση της Στρατιωτικής Εξουσίας

Στην Λιβερία δεν υπάρχει τακτικός στρατός. Περίπου 2.250 επαγγελματίες στρατιώτες αποσύρθηκαν επειδή θεωρήθηκαν ύποπτοι για τη διατήρηση σχέσεων με μέλη της εθνοτικής φυλής Krahn. Το ρόλο των εθνικών ενόπλων δυνάμεων παίζουν πολλαπλές αντάρτικες ομάδες με διαφορετικές δομές και κέντρα εξουσίας που συγκλίνουν στον Πρόεδρο. Εφαρμόστηκαν διάφοροι μέθοδοι για την εκ νέου ανάπτυξη των αφοσιωμένων στον πρόεδρο ανταρτών, συμπεριλαμβανομένης της απασχόλησής τους σε εταιρείες ξυλείας από όπου υποστηρίζουν την κυβέρνηση όταν παρίσταται ανάγκη. «Στρατηγός» είναι καθένας που έχει δεσμούς με τον Πρόεδρο και είναι ικανός να συγκεντρώσει μισθοφόρους για το μέτωπο.

Αν και κρίσιμα τμήματα των διαφόρων μετεκλογικών ειρηνευτικών συμφωνιών πρόβλεπαν επαγγελματικό και εθνοτικά ισορροπημένο στρατό με τη συμμετοχή εκπροσώπων όλων των φυλών η κυβέρνηση αρνήθηκε την εφαρμογή τους επικαλούμενη το Σύνταγμα και στρατολόγησε πρώην αντάρτες και μισθοφόρους από διάφορα κράτη της Δυτικής Αφρικής για να καλύψει τις θέσεις των υπηρεσιών ασφαλείας στις οποίες συγκαταλέγονται η Αντι-Τρομοκρατική Υπηρεσία καθώς και η Φρουρά του Προέδρου, της οποίας τα μέλη διαπίστωσαν ότι οι μηνιαίες αποδοχές τους – όταν καταβάλλονταν – μειώθηκαν σε 50\$ από 250 \$ (400\$ για τους διοικητές) που ανέρχονταν πριν την επιβολή των κυρώσεων. Η απώλεια των προνομίων προκάλεσε την αποδυνάμωση του ηθικού και πολλοί μετακινήθηκαν στα σύνορα με τη Σιέρα Λεόνε.

2.3 Κυβέρνηση Επιτηρούμενη από τη Διεθνή Κοινότητα

Οι αποσταθεροποιητικές περιφερειακές πολιτικές του προέδρου Taylor, η έκταση της ανθρωπιστικής κρίσης και οι αναφορές για σχέσεις με τη διεθνή τρομοκρατία προκάλεσαν το διεθνές ενδιαφέρον για τη Λιβερία. Αναφέρεται ότι ο πρόεδρος Taylor έλαβε από την Al Qaeda 1.000.000 \$ για να διευκολύνει την αγορά διαμαντιών από τη Σιέρα Λεόνε. Σύμφωνα με βέλγους αξιωματούχους διακινούνταν εβδομαδιαίως μεταξύ Βρυξελλών και Μονρόβια μέσω Αμπιτζάν 300.000\$ από πώληση διαμαντιών. Τελικός προορισμός της κίνησης αυτών των κεφαλαίων ήταν οι ελεγχόμενες από τους αντάρτες περιοχές της Σιέρα Λεόνε.

Εν μέρει λόγω της επιρροής κάποιων μελών της ομάδας του Κογκρέσου Black Caucus³ η κυβέρνηση Clinton διατηρούσε φιλικές σχέσεις με τη λιβεριανή κυβέρνηση. Επακολούθησε διαφωνία Λονδίνου και Ουάσιγκτον: το πρώτο ισχυριζόταν ότι η δεύτερη τηρούσε διφορούμενη στάση έναντι της πολιτικής περιφερειακής αστάθειας, ενώ οι ΗΠΑ επέμεναν ότι οι Βρετανοί δεν αξιολογούσαν σωστά το «θετικό ρόλο» του προέδρου Taylor σε γεγονότα όπως η απελευθέρωση των απαχθέντων στρατιωτών της ειρηνευτικής δύναμης της Σιέρα Λεόνε.

Αυτή η ερμηνεία της κρίσης εμπόδισε την περιφερειακή επίλυση. Το ποσό των 3.900.000\$ που ενεγράφη στον προϋπολογισμό των ΗΠΑ για ειρηνευτική αποστολή παρέμεινε αδιάθετο, ενώ η Νιγηρία δαπανούσε ημερησίως 1.000.000\$ για τον πόλεμο της Λιβερίας που επεκτεινόταν στη Σιέρα Λεόνε. Όμως, η στάση των ΗΠΑ άλλαξε καθώς επιδεινώνονταν η περιφερειακή ασφάλεια και η ανθρωπιστική κατάσταση. Τον Οκτώβριο του 2000 οι ΗΠΑ απαγόρευαν στον πρόεδρο Taylor και σε κάποια σημαντικά μέλη της κυβέρνησής του να ταξιδέψουν εκτός της χώρας. Χαρακτηρίζοντας τη Λιβερία και τη Μπουρκίνα Φάσο κέντρα αστάθειας η Ουάσιγκτον πάγωσε τα κεφάλαιά τους, ενώ ο πρέσβης των ΗΠΑ στον Ο.Η.Ε. Richard Halbrooke κατηγόρησε τους προέδρους Taylor και Blaise Compaore ότι πυροδοτούσαν τον πόλεμο για να επωφεληθούν από τα παράνομα διαμάντια με τρόπο που επέτρεπε στη Λιβερία να εξάγει διαμάντια αξίας 300.000.000\$ - προερχόμενα από τη Σιέρα Λεόνε – όταν η αξία των διαμαντιών της Λιβερίας δεν υπερβαίνει τα 10.000.000\$.

Η νέα αμερικάνικη ρεπουμπλικανική κυβέρνηση επιβεβαίωσε και ενίσχυσε τη σκληρή πολιτική. Ο πρόεδρος του Κογκρέσου εξαπέλυσε επίθεση κατά του προέδρου Taylor τον οποίο κατηγόρησε ότι διατηρεί σχέσεις με το οργανωμένο έγκλημα. Οι αμερικάνοι αξιωματούχοι χαρακτήρισαν τον πρόεδρο της Λιβερίας «γκάνγκστερ» προειδοποιώντας ότι η χώρα ήταν το καταφύγιο των τρομοκρατών της περιοχής. Πρόκειται για καθοριστικό κτύπημα της λιβεριανής κυβέρνησης, αφού ο πρόεδρος Taylor κατέλαβε την εξουσία προσδοκώντας ιδιαίτερα στην αμερικάνικη οικονομική βοήθεια.

Ο Ο.Η.Ε. ενεπλάκη δυναμικότερα καθώς η λιβεριανή κυβέρνηση διατηρούσε σχέσεις με τους αντάρτες του Ενωμένου Επαναστατικού Μετώπου (RUF) της Σιέρα Λεόνε και όπλα και εκπαιδευτές διέσχισαν τα σύνορα. Δημιουργήθηκε όμως κλίμα αδιαλλαξίας που οδήγησε το 2000 στην απαγωγή 500 στρατιωτών της ειρηνευτικής δύναμης του Ο.Η.Ε., οι οποίοι αφέθηκαν ελεύθεροι μόνον έπειτα από διαταγή του προέδρου Taylor. Οι βρετανοί αξιωματούχοι ισχυρίστηκαν ότι το γεγονός αυτό «αποδεικνύει ... τις σχέσεις των ανταρτών με τους υποστηρικτές της Λιβερίας».

Εν συνεχεία το Συμβούλιο Ασφαλείας επικαλούμενο ευρήματα Επιτροπής Εμπειρογνομητών του Ο.Η.Ε. από τα οποία προέκυπταν οι σχέσεις της λιβεριανής κυβέρνησης με τους αντάρτες RUF της Σιέρα Λεόνε και το λαθρεμπόριο διαμαντιών επέβαλε αποκλεισμό στην πώληση των όπλων και απαγόρευσε στον πρόεδρο Taylor και σε σημαίνοντες αξιωματούχους της κυβέρνησής του καθώς και σε αλλοδαπούς επιχειρηματίες να ταξιδέψουν εκτός της χώρας. Οι κυρώσεις επιβλήθηκαν εκ νέου το Μάρτιο του 2003, όταν Επιτροπή του Ο.Η.Ε., μετά από αποστολή στην περιοχή, διαπίστωσε ότι «με την πώληση των διαμαντιών ξεπλένονταν χρήματα για την αγορά στρατιωτικού εξοπλισμού». Η Επιτροπή κάλεσε επίσης το Συμβούλιο Ασφαλείας του Ο.Η.Ε. να επανεξετάσει τη βάση των κυρώσεων κατά της Λιβερίας και να υιοθετήσει περιφερειακή προσέγγιση λαμβάνοντας υπόψη ότι ο πολλαπλασιασμός των όπλων προκάλεσε την επέκταση των συγκρούσεων που δεν πυροδοτούνταν κατ' ανάγκη από τις λιβεριανές δυνάμεις. Όμως, πρέπει να υπογραμμισθεί ότι ήταν ιδιαίτερα αναποτελεσματικό το μέτρο των κυρώσεων ως μέσο χαλιναγώγη-

---

³ Σημ. Επιμ.: πρόκειται για πολιτική ομάδα του αμερικανικού Κογκρέσου που ιδρύθηκε το 1971 και έχει ως στόχο την προαγωγή των συμφερόντων και της θέσης των αфро-αμερικανών. Ασχολείται όμως γενικότερα με θέματα προστασίας ανθρωπίνων δικαιωμάτων και ατομικών ελευθεριών.

σης του ρόλου της Λιβερίας στις περιφερειακές συγκρούσεις. Το Μάρτιο του 2003 και αφού είχαν προηγηθεί πάμπολλες αναφορές για παραβίαση των κυρώσεων ο πρόεδρος Taylor ανακοίνωσε ότι θα εισήγαγε επισήμως όπλα. Απαντώντας, το Συμβούλιο Ασφαλείας του Ο.Η.Ε. καταδίκασε την κυβέρνηση της Λιβερίας, τους αντάρτες και άλλα κράτη της περιοχής για την παραβίαση των κυρώσεων και προειδοποίησε ότι η παράνομη διακίνηση όπλων απειλεί την περιφερειακή και διεθνή ειρήνη και ενέχει τον κίνδυνο εξόδου προσφύγων.

2.4 Συνέπειες για το Ειδικό Δικαστήριο για τη Σιέρα Λεόνε

Η προσωπική και φανερή εμπλοκή του προέδρου Taylor στο ρόλο των ανταρτών RUF της Σιέρα Λεόνε αποκαλύφθηκε τον Απρίλιο του 2003, όταν ένας πρώην διοικητής τους αποκάλυψε ενώπιον της Επιτροπής Συμφιλίωσης και Αλήθειας της Σιέρα Λεόνε ότι ο Taylor διέταξε το Μάρτιο και τον Απρίλιο του 1991 τους αντάρτες του RUF και του Εθνικού Πατριωτικού Μετώπου της Λιβερίας (National Patriotic Front of Liberia – NPFL) να επιτεθούν στη Σιέρα Λεόνε. Υποστηρίζεται επίσης ότι σ' αυτές τις επιθέσεις πρέπει να αναζητηθεί η απαρχή του εμφύλιου πολέμου που ξέσπασε στη χώρα. Ενώπιον του Ειδικού Δικαστηρίου οι στρατιωτικοί διοικητές των ανταρτών RUF κατέθεσαν ότι ενήργησαν «ενορχηστρωμένα, σε όλα τα επίπεδα» με τη συνεργασία του προέδρου Taylor. Αυτές οι σχέσεις διατηρήθηκαν και εκδηλώθηκαν εκ νέου τον Απρίλιο του 2003, όταν το Δικαστήριο προειδοποίησε ότι έχει την εκ του νόμου εξουσία να συλλάβει τον πρόεδρο Taylor κατηγορώντας τον για υπόθαλψη δύο φυγόδικων, του Διοικητή των ανταρτών RUF Sam Bockarie, του επονομαζόμενου «Κουνούπι» και του πρώην ηγέτη της χούντας Johny Paul Koroma.

Η κυβέρνηση αρνήθηκε τις κατηγορίες, απειλώντας με «ολοκληρωτική αναρχία» σε περίπτωση σύλληψης του προέδρου. Αλλά η περίπτωση της ενδεχόμενης άσκησης ποινικής δίωξης κατέστη προφανής όταν ο εισαγγελέας του Δικαστηρίου δήλωσε ότι ρυθμίστηκε η επίδοση και η εκτέλεση των ενταλμάτων σύλληψης στο «εξωτερικό». Το Δικαστήριο κάλεσε τον πρόεδρο Taylor να διασώσει την αξιοπιστία του μεταφέροντας «άμεσα» τους άντρες. Στις αρχές Μαΐου αναφέρθηκε ότι ο πρόεδρος Taylor ανέπτυξε περίπου 3.000 άντρες υπό τη διοίκηση του Koroma στα σύνορα Σιέρα Λεόνε – Λιβερίας και ότι ο Bockarie επιχειρούσε στα σύνορα Λιβερίας – Ακτής του Ελεφαντοστού με 40 έως 50 ενόπλους, πρώην αντάρτες του RUF. Όμως, λίγο αργότερα τον ίδιο μήνα, ο Bockarie σκοτώθηκε από τα λιβεριανά κυβερνητικά στρατεύματα επειδή αντιστάθηκε κατά τη σύλληψή του και η σωρός του εκτέθηκε δημόσια στη Μονρόβια.

3. Πολιτική Νομιμότητα Χωρίς Εκλογές

3.1 Προοπτικές και Προβλήματα Αποκατάστασης της Σταθερότητας

Το επίπεδο ανομίας και η κλιμακούμενη ανασφάλεια που προκάλεσαν συνθήκες χειρότερες από αυτές των εκλογών του 1997 δημιούργησαν σύγχυση για την προοπτική διεξαγωγής των προγραμματισμένων για τον Οκτώβριο του 2003 εκλογών. Η αμερικάνικη κυβέρνηση και άλλοι απηύθυναν έκκληση για την ακύρωσή τους, ενώ ταυτόχρονα οι αξιωματούχοι της Λιβερίας προειδοποίησαν για τους «σημαντικούς κινδύνους» που θα ενείχε η αναβολή τους. Όμως, πρόσφατα ο πρόεδρος του κρατούντος Εθνικού Πατριωτικού Κόμματος (National Patriotic Party – NPP) απέκλεισε κάθε ενδεχόμενο προσφυγής στις κάλπες, υιοθετώντας επιλογές που προηγουμένως είχε απορρίψει, όπως την ανάπτυξης δύναμης σταθεροποίησης και την εγκαθίδρυση μεταβατικής κυβέρνησης. Αντίθετα, ο πρόεδρος Taylor υποστήριξε ότι θα προχωρήσει η εκλογική διαδικασία γιατί δεν έχει άλλη επιλογή από το Σύνταγμα.

Η ακύρωση των εκλογών θα δημιουργήσει σε νέο πολιτικό κλίμα μετά τον Οκτώβριο και προωθήθηκαν διάφορες προτάσεις. Μια από αυτές ανήκει στην τοπική Επιτροπή Διαμεσολάβησης Inter-Faith στην οποία συμμετέχουν μουσουλμάνοι και χριστιανοί, και υποστηρίζει την εγκαθίδρυση μεταβατικής κυβέρνησης υπό την προεδρία του Taylor. Μια άλλη πρόταση, που ανήκει

στη Διεθνή Ομάδα Κρίσεων (International Crisis Group) προβάλλει τη λύση της μεταβατικής κυβέρνησης «υποστηριζόμενης ή επιτηρούμενης ανάλογα με την περίπτωση από τη διεθνή κοινότητα», και του καθολικού αφοπλισμού και στρατοπέδευσης των πολεμιστών, σε συνδυασμό με τη δέσμευση του προέδρου Taylor να μην αμφισβητήσει το εκλογικό αποτέλεσμα.

Το πείραμα των μεταβατικών κυβερνήσεων στη Λιβερία – πέντε κυβέρνησαν τη χώρα από τη δεκαετία του 1990 – υπήρξε ανησυχητικό και καταστροφικό. Για να διεξαχθεί νέος γύρος δημοκρατικών εκλογών και να εξασφαλιστεί η αξιοπιστία τους ως προς το αποτέλεσμα πρέπει να ξεπεραστούν εμπόδια όπως η κλιμάκωση της ανασφάλειας, η πραγματική διχοτόμηση της χώρας και η προφανής έλλειψη πολιτικών και εκλογικών μηχανισμών. Μια μεταβατική κυβέρνηση υπό την προεδρία του Taylor δεν φαίνεται ικανή για την επίτευξη αυτού του στόχου ενώ ο εξοστρακισμός του με ανέπαφη την αντάρτικη βάση ισχύος του θα έχει απρόβλεπτες επιπτώσεις.

3.2 Διεθνείς Θέσεις και Νομιμότητα

Αίτημα κλειδί των διεθνών παραγόντων είναι να επαληθεύσει ο Ο.Η.Ε. τις συνθήκες διεξαγωγής αξιόπιστων εκλογών. Η λιβεριανή κυβέρνηση εξαπέλυσε κατηγορίες για «παρέμβαση» και ανάμειξη στα εσωτερικά ζητήματα της χώρας. Αλλά ο γενικός γραμματέας του Ο.Η.Ε., Κόφι Ανάν, δήλωσε στο Συμβούλιο Ασφαλείας ότι εκλογές χωρίς κατάπαυση πυρός και κάποιο επίπεδο πολιτικής στερούνται αξιοπιστίας. Στην πραγματικότητα, ο νόμος του προέδρου Taylor, που προβλέπει τη μετατροπή των κέντρων διαμονής των εκτοπισμένων σε εκλογικές περιφέρειες, τον οποίο απέρριψαν οι εσωτερικά εκτοπισμένοι και τα πολιτικά κόμματα, αποτελούσε παραδοχή του ακατόρθωτου των εκλογών. Στο μεταξύ οργανώσεις ανθρωπίνων δικαιωμάτων επέμειναν ότι η παρουσία αφοσιωμένων ανταρτών «χωρίς συγκεκριμένες δομές διοίκησης» σημαίνει μετά βεβαιότητας τη βία και τη νοθεία της εκλογικής διαδικασίας.

Αλλά και η οικονομική κατάσταση αποτελεί πρόβλημα. Έναντι ενός προϋπολογισμού ύψους περίπου 11.000.000\$, που απαιτούνται για την κάλυψη των εκλογικών δαπανών, η κυβέρνηση διέθεσε το Μάρτιο το ποσό των 600.000\$ που συνυπολογιζομένης της «διοικητικής υποστήριξης» ανέρχεται τελικώς στα 2.000.000\$. Διαπιστώθηκε έλλειμμα στη χρηματοδότηση και ο πρόεδρος ικέτευσε την Επιτροπή των Εκλογών να αναζητήσει πόρους για τη χρηματοδότηση της διαδικασίας.

4. Οι αντάρτες LURD και MODEL

4.1 Εθνοτικοί και Πολιτικοί Παράμετροι των Συγκρούσεων

Το αντάρτικο Κίνημα των Ηνωμένων Λιβεριανών για τη Συμφιλίωση και τη Δημοκρατία (LURD) αναδύθηκε από τις στάχτες του λιβεριανού εμφύλιου πολέμου και τη δίωξη που υπέστησαν οι εθνοτικές ομάδες Mandingos και Krahs που σήμερα κατέχουν ανώτερες θέσεις στην ιεραρχία του. Πολλοί ήταν πρώην αγωνιστές που αναγκάστηκαν να εξοριστούν ήδη το 1998, περίπου ένα χρόνο μετά τις εκλογές της μεταπολεμικής περιόδου. Πηγή στρατολόγησης των αγωνιστών ήταν οι πολλαπλασιαζόμενοι καταυλισμοί προσφύγων και εσωτερικά εκτοπισμένων, ενώ περισσότερες ευκαιρίες στρατολόγησης παρείχε ο πόλεμος της Ακτής του Ελεφαντοστού.

Η επανάσταση θα μπορούσε να είχε ξεσπάσει το 1999. Αλλά οι απογοητευμένοι αγωνιστές, φοβισμένοι επειδή η ασφάλειά τους εξαρτιόταν από έναν ηγέτη που πολεμούσαν για περισσότερα από πέντε χρόνια και επιπλέον αντιμέτωποι με άθλιες οικονομικές συνθήκες δεν διέθεταν πόρους και ήταν ανέτοιμοι για ένα νέο πόλεμο. Η κατάσταση άλλαξε με τη δυναμική της περιφερειακής πολιτικής του προέδρου Taylor και της αντιμετώπισής του από τη διεθνή κοινότητα. Οι γειτονικές χώρες, φοβούμενες επίθεση της Λιβερίας, τους προσέφεραν καταφύγιο.

4.2 Πιθανές Πηγές Υποστήριξης

Ο οκταετής εμφύλιος πόλεμος της Λιβερίας έληξε με συμμαχίες στο πλαίσιο των οποίων η Γουϊνέα υποστήριξε τη φατρία Mandingo/Krahn του Ηνωμένου Απελευθερωτικού Κινήματος για τη Δημοκρατία στη Λιβερία (ULIMO – United Liberation Movement for Democracy in Liberia). Ο πρόεδρος Taylor, πεπεισμένος ότι το Κονακρί είναι εχθρικό κράτος άρχισε να ερωτοτροπεί με την αντιπολίτευση και τους αποσχισμένους από το καθεστώς της Γουϊνέας με αποτέλεσμα να κατηγορηθεί ότι υποδαύλιζε την επανάσταση στη χώρα αυτή.

Η εμπλοκή της Λιβερίας στα περιφερειακά αντάρτικα κινήματα πυροδότησε διαμάχες όπου κάθε κράτος προσπαθούσε να ενισχύσει την εσωτερική και την εξωτερική του ασφάλεια υποστηρίζοντας τους αντάρτες που πολεμούσαν κατά των κυβερνήσεων των γειτονικών κρατών. Την ασφάλεια κατά μήκος των συνόρων Γουϊνέας – Λιβερίας εγγυήθηκαν οι σχέσεις του Κονακρί με τους αντάρτες του Κινήματος των Ηνωμένων Λιβεριανών για τη Συμφιλίωση και τη Δημοκρατία (LURD). Η οργάνωση Human Rights Watch με επιστολή της στο Συμβούλιο Ασφαλείας του Ο.Η.Ε. υποστήριξε ότι διέθετε αποδεικτικά στοιχεία για την υποστήριξη που παρείχε η Γουϊνέα στους αντάρτες της Λιβερίας και απηύθυνε έκκληση για τη διεξαγωγή έρευνας.

Η εξάπλωση του πολέμου στην Ακτή του Ελεφαντοστού, με την εμπλοκή της Λιβερίας, δημιούργησε νέο χώρο υποστήριξης στο Αμπιτζάν, που είναι ο κύριος υποστηρικτής της αποσχισθείσας φατρίας των ανταρτών του Κινήματος για τη Δημοκρατία στη Λιβερία (MODEL). Τα απομεινάρια των αντάρτικων φατριών κατά μήκος των δυτικών συνόρων της Ακτής του Ελεφαντοστού όπου αναφέρεται ότι χιλιάδες πολεμιστές αναπτύχθηκαν υπό λιβεριανή διοίκηση έδωσαν την ευκαιρία στον πρόεδρο της Ακτής του Ελεφαντοστού, Laurent Gbagbo, που χρειαζόταν στρατιώτες για να πολεμήσουν κατά των εγχώριων ανταρτών, να στηριχθεί στους εθνοτικούς συμμάχους του Krahns, που είχαν διεισδύσει βαθιά στη Λιβερία με μια σειρά σύντομων επιθέσεων που είχαν ως στόχο την κατάληψη στρατηγικών θέσεων. Ο ανταγωνισμός των λιβεριανών ανταρτών ήταν έντονος και τα γαλλικά στρατεύματα συνέλαβαν εκατοντάδες μαχητές που πολεμούσαν στο πλευρό των ανταρτών ή της κυβέρνησης. Πρόκειται για σαφή ένδειξη της πολιτικής της αμοιβαιότητας που εφαρμόζει το Αμπιτζάν για να αντιμετωπίσει τους δεσμούς του προέδρου Taylor με δυτικά αντάρτικα κινήματα, όπου οι λιβεριανοί στρατιώτες παίζουν σημαντικό ρόλο.

Εξόριστοι λιβεριανοί που ζουν σε γειτονικές χώρες κατηγορήθηκαν ότι διοχέτευαν χρήματα για την υποστήριξη της επανάστασης. Αναφέρθηκε ότι η βρετανική κυβέρνηση παρείχε υποστήριξη με τη μορφή παροχής πληροφοριών και άλλους όχι ιδιαίτερα σημαντικούς τρόπους. Ο πρόεδρος Taylor αναφέρθηκε στο ύψους 3.000.000\$ πακέτο στρατιωτικής βοήθειας των ΗΠΑ προς τη Γουϊνέα (συνοδευόμενο από 26.000.000\$ για το Πρόγραμμα Σταθεροποίησης της Δυτικής Αφρικής και επιπλέον 8.000.000\$ για εκπαίδευση και εξοπλισμό) για να αποδείξει την υποστήριξη που παρείχε η Ουάσιγκτον στους αντάρτες της Λιβερίας. Επέμεινε ότι η Ουάσιγκτον απέσυρε την υποστήριξή της στην κυβέρνησή του για να τελειώσει ο πόλεμος. Αλλά η Ουάσιγκτον διέψευσε τους ισχυρισμούς του Taylor υποστηρίζοντας ότι στόχος της στρατιωτικής βοήθειας ήταν η χαλιναγώγηση των προθέσεων του προέδρου της Λιβερίας Taylor να ανατρέψει τον πρόεδρο Lansana Conté, προκειμένου να εξασφαλίσει «νέους πόρους για το καθεστώς [του]». Στο μεταξύ ο πρόεδρος Conté ισχυρίστηκε ότι μετά τις επιθέσεις του 2000 όπου πρωτοστάτησαν λιβεριανοί διατηρούσε σχέσεις με τους αντάρτες για λόγους αμυντικούς.

4.3 Πολιτικό Πρόγραμμα, Προβλήματα και Δομή της Ηγεσίας

Δεν υπάρχει συνεκτική πολιτική δομή. Στο πλαίσιο του ανελέητου αγώνα για το σφετερισμό του κρατικού πλούτου, που εντάθηκε τη δεκαετία του 1980 μετά την ανατροπή του αμερικανό-λιβεριανού καθεστώτος του προέδρου William Tolbert από τον Samuel Doe η ενότητα των αντάρτικων κινήματων στηρίζεται στη συλλογική αντίθεση στον πρόεδρο Taylor και στην επιθυμία

διακυβέρνησης της χώρας. Η δομή της ηγεσίας παραμένει ρευστή και είναι συνεχής η διαμάχη σε ένα περιβάλλον ανταγωνιστικών συμφερόντων και επιδιώξεων.

Στο εσωτερικό της Λιβερίας είναι προφανής η εκτεταμένη έχθρα κατά της εθνοτικής ομάδας των Mandingos (που κυριαρχούν στο κίνημα LURD) που αντιμετωπίζονται ως ξένοι που δεν αξίζουν εθνική ηγεσία. Δεν λείπουν οι μνήμες της περιόδου της δρακόντειας διακυβέρνησης της χώρας από την εθνοτική ομάδα των Krahs (που κυριαρχούν στο κίνημα MODEL). Αυτά τα αισθήματα δημιουργούν σοβαρά προβλήματα και στις δύο ομάδες που προσπαθούν να εδραιώσουν την εξουσία τους. Προηγουμένως, ένα ενωμένο μέτωπο αυτών των δύο εθνοτικών ομάδων κατέληξε σε σειρά βίαιων επιθέσεων όταν το 1996 οι Mandingos συμμαχώντας με τον Charles Taylor επιτέθηκαν κατά των Krahs στη μάχη της Μονρόβια, όπου σκοτώθηκαν 3.000 άνθρωποι. Η διάσπαση επανήλθε στο προσκήνιο με την εκ νέου εμφάνιση του κινήματος MODEL, που διατηρούσε δεσμούς με την Ακτή του Ελεφαντοστού, ως έκφραση των διαφωνιών που χώριζαν τις δύο εθνοτικές ομάδες τις οποίες ένωσε ο κοινός εχθρός, αλλά ήσαν ανίκανες να παραμείνουν ενωμένες. Η εξέλιξη αυτή επέτρεψε στην κυβέρνηση (που φυσικά στηρίχθηκε σε φυλετικές συμμαχίες) να πυροδοτήσει έναν απειλητικό φυλετικό πόλεμο.

4.4 Παραβιάσεις των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων των Αμάχων

Οι άμαχοι ήσαν ο πρωταρχικός στόχος ενός πολέμου όπου δεν υπάρχουν αποδεικτικά στοιχεία για στρατιωτικές απώλειες. Συνοπτικές εκτελέσεις, απαγωγές, καταναγκαστική εργασία, στρατολόγηση παιδιών και βιασμοί ήσαν συνηθισμένες πράξεις όλων των εμπόλεμων πλευρών αν και σύμφωνα με την οργάνωση Human Rights Watch οι αντάρτες διέπραξαν λιγότερο σοβαρές παραβιάσεις από τα κυβερνητικά στρατεύματα. Σε επιστολή της προς το Συμβούλιο Ασφαλείας του Ο.Η.Ε. η Διεθνής Αμνηστία κατηγορεί τους αντάρτες για «σοβαρές παραβιάσεις» συμπεριλαμβανομένων των «εκ προθέσεως και αυθαίρετων φόνων, βασανιστηρίων και απαγωγών και στρατολόγησης παιδιών ... για στρατιωτικούς λόγους».

5. Οι συνέπειες του Πολέμου της Ακτής του Ελεφαντοστού

Απευθυνόμενος στο Συμβούλιο Ασφαλείας για την κατάσταση που επικρατούσε στη Λιβερία το 2002 ο γενικός γραμματέας του Ο.Η.Ε. Κόφι Ανάν δήλωσε: «Η υπο-περιφερειακή διάσταση της λιβεριανής σύγκρουσης έχει εξελιχθεί με τις ένοπλες λιβεριανές δυνάμεις να εμπλέκονται και στις δύο εμπόλεμες πλευρές των συγκρούσεων που μαίνονται στην Ακτή του Ελεφαντοστού». Οι υπουργοί της ECOWAS ανησύχησαν ιδιαίτερα για τις συνέπειες της λιβεριανής κρίσης στην περιοχή και τον Απρίλιο του 2003 υπογράμμισαν ότι ενέχει «σημαντικό κίνδυνο» για την περιφερειακή ενσωμάτωση και ασφάλεια.

Οι περιφερειακές αντιπαλότητες του πολέμου της Λιβερίας με τα γαλλόφωνα και τα αγγλόφωνα κράτη να ακολουθούν διαφορετική πολιτική πυροδοτούν συνεχείς περιφερειακές συγκρούσεις. Η Ακτή του Ελεφαντοστού ήταν ο μοναδικός όμορος σύμμαχος του προέδρου Taylor, ο οποίος τη χρησιμοποίησε ως διάδρομο για την επανάσταση από το Δεκέμβριο του 1989 έως το 1997. Διαψεύστηκαν οι προβλέψεις για διακοπή των ιδιαίτερων αυτών σχέσεων Ακτής Ελεφαντοστού – Taylor με το θάνατο του προέδρου Houphouët-Boigny και την ανατροπή του καθεστώτος Konan Bedie. Η άνοδος στην εξουσία του στρατηγού Robert Guei οδήγησε σε σύσφιξη των σχέσεων του Taylor με την Ακτή του Ελεφαντοστού. Ο Guei που ανήκει την εθνοτική ομάδα των Yacouba και ήταν αρχηγός των ενόπλων δυνάμεων τα κρίσιμα χρόνια που η Ακτή του Ελεφαντοστού υποστήριζε την επανάσταση του Taylor και άρα υπεύθυνος για την παρακολούθηση των στρατιωτικών δραστηριοτήτων στη χώρα συνέβαλε στη σύσφιξη των σχέσεων ενώ η πτώση του από την εξουσία τον οδήγησε στην πρόσληψη λιβεριανών μισθοφόρων. Ο ρόλος της Λιβερίας στην Ακτή του Ελεφαντοστού ήταν φυσικό επακόλουθο της μακροχρόνιας σχέσης των δύο χω-

ρών. Πολυάριθμοι εκπαιδευμένοι στρατιώτες αναζητούσαν απασχόληση και η εκστρατεία των ανταρτών της Ακτής του Ελεφαντοστού αποδείχθηκε η καλλίτερη ευκαιρία για να εξασφαλίσουν τα προς το ζην. Η ξαφνική εμφάνιση δύο επιπλέον αντάρτικων φατριών στο δυτικό διάδρομο δεν θα είχε επέλθει χωρίς την υποστήριξη της Λιβερίας και κατ' επανάληψη αναφέρθηκε ότι ο πρόεδρος Taylor συνέβαλε στην εκπαίδευση των φατριών των δυτικών αντάρτικων ομάδων της Ακτής του Ελεφαντοστού. Αλλά η εμφανής ανάμειξη της Λιβερίας στην Ακτή του Ελεφαντοστού πυροδότησε αντι-λιβεριανά αισθήματα στη χώρα και είναι πολλές οι αναφορές για δολοφονίες και άλλα εγκλήματα που διαπράχθηκαν σε βάρος των προσφύγων που εγκλωβίστηκαν στον πόλεμο.

5.1 Οι ανησυχίες και οι ισχυρισμοί της Ακτής του Ελεφαντοστού

Η ανάμειξη της Ακτής του Ελεφαντοστού, που πρωταγωνιστεί στις επιχειρήσεις των ανταρτών στη Λιβερία χρονολογείται από το 1989, όταν μαζί με τη Μπουρκίνα Φάσο συμμαχησαν με τον Charles Taylor. Έτσι η χώρα ήταν ευάλωτη και εκφράστηκαν ανησυχίες ότι ήταν ζήτημα χρόνου η είσοδός της στο κλαμπ των ανασφαλών και ασταθών κρατών. Δεν έφθασαν στη Λιβερία όλα τα όπλα που διέρχονταν από αυτήν τη χώρα. Κάποια έμειναν στην Ακτή του Ελεφαντοστού.

Προσπαθώντας να επιδείξει αλλαγή στις περιφερειακές συμμαχίες το Αμπιτζάν ισχυρίζεται τώρα ότι η Λιβερία και η Μπουρκίνα Φάσο υποστηρίζουν την επανάσταση. Αλλά οι φόβοι που εκφράζονται σήμερα στην Ακτή του Ελεφαντοστού για το ρόλο της Λιβερίας χρονολογούνται από το 2000, όταν αναφέρθηκε ότι αναπτύχθηκαν στη χώρα λιβεριανοί πολεμιστές για να υποστηρίξουν το στρατηγό Robert Guei στον αγώνα του για κατάληψη της εξουσίας. Η διακήρυξη του Λαϊκού Κινήματος της Μεγάλης Δύσης της Ακτής του Ελεφαντοστού (MPIGO – Mouvement Populaire Ivoirien du Grand Ouest), ενός νέου αντάρτικου κινήματος της χώρας, ότι σκοπός του αγώνα του ήταν η εκδίκηση για τη δολοφονία του Guei αντιμετωπίστηκε ως πειστική απόδειξη των σχέσεων με τη Λιβερία. Ο ρόλος της Λιβερίας τονίστηκε πάλι όταν αναφέρθηκε ότι ο Felix Doe, ηγέτης του MPIGO, συναντήθηκε στις αρχές του 2003 με τον πρόεδρο Taylor.

Αλλά οι προβλέψεις του προέδρου Taylor ότι η συμμαχία με τους αντάρτες της Ακτής του Ελεφαντοστού θα διευκόλυνε τη θέση του διαψεύστηκαν όταν εμφανίστηκε ένα νέο λιβεριανό αντάρτικο κίνημα, το Κίνημα για τη Δημοκρατία στη Λιβερία (MODEL), που άλλαξε τους συσχετισμούς ασφάλειας και τα στρατιωτικά δεδομένα καθώς ο πόλεμος επεκτάθηκε στη Λιβερία. Πόλεις κλειδιά στα σύνορα με την Ακτή του Ελεφαντοστού καταλαμβάνονται από τους αντάρτες που σήμερα ελέγχουν 60% της επικράτειας. Οι επιδρομές των ανταρτών έπεισαν τον πρόεδρο Taylor ότι ήταν αναπόφευκτες οι διαπραγματεύσεις με τον πρόεδρο Gbagbo, αλλά ο τελευταίος επέμεινε να παραδεχθεί η Λιβερία τους δεσμούς με τους αντάρτες της Ακτής του Ελεφαντοστού προκειμένου να συμμετάσχει στις διαπραγματεύσεις.

Ο διασυνοριακός πόλεμος και οι πολιτικές και οικονομικές συνέπειες εξανάγκασαν τελικά τους προέδρους Taylor και Gbagbo να καταλήξουν τον Απρίλιο του 2003 σε συμφωνία. Προσπαθώντας να βελτιώσουν την ασφάλεια των συνόρων συμφώνησαν στην ίδρυση κοινής συνοριακής δύναμης με την υποστήριξη γαλλικών και δυτικοαφρικανικών ενόπλων δυνάμεων, προκειμένου να σταματήσουν οι «επιδρομές των ενόπλων ομάδων που σπέρνουν τον τρόμο και την καταστροφή και στις δύο πλευρές των συνόρων». Όμως, η Ακτή του Ελεφαντοστού επέμεινε ότι το σχέδιο θα αξιολογηθεί με βάση την πρόοδο που επιτυγχάνεται «στα σύνορα». Οι συσχετισμοί των αντάρτικων ομάδων αλλάζουν συνεχώς και μια βδομάδα μετά τη συμφωνία οι αντάρτες της Λιβερίας και της Σιέρα Λεόνε έστησαν ενέδρα στον Felix Doe, ηγέτη του MPIGO, και τον δολοφόνησαν για λόγους που παραμένουν αδιευκρίνιστοι. Αλλά ο ρόλος της Λιβερίας και η άσπλαχη συμπεριφορά των μισθοφόρων της πυροδοτούν μίσος με αποτέλεσμα οι πρόσφυγες από τη δυτική Ακτή του Ελεφαντοστού που πλήττονται από τις συγκρούσεις που ξεσπούν ανάμεσα στις α-

ντάρτικες ομάδες να απευθύνουν έκκληση στον Οργανισμό Αφρικανικής Ενότητας και στον Ο.Η.Ε. προκειμένου να απομακρύνουν τους λιβεριανούς μισθοφόρους.

5.2 Η Στάση της Γουϊνέας και της Σιέρα Λεόνε

Η ανακύκλωση των ανταρτών στην περιοχή εμπνέει φόβο με αποτέλεσμα η Γουϊνέα και η Σιέρα Λεόνε να ανησυχούν για την αστάθεια που μπορεί να προκαλέσει η επιστροφή των εκατοντάδων ενόπλων που πολεμούν τώρα στην Ακτή του Ελεφαντοστού και των «επανενσωματωμένων» στα διάφορα αντάρτικα της Λιβερίας. Λαμβάνοντας υπόψη ότι η Λιβερία παραμένει το επίκεντρο της περιφερειακής αστάθειας η περιορισμένη στρατιωτική παρουσία των βρετανών και των ειρηνευτικών δυνάμεων στη Σιέρα Λεόνε θα έχει σοβαρές επιπτώσεις για την ασφάλεια στην περιοχή.

Η ιδιαίτερη στάση του Αμπιτζάν στους πολέμους της Λιβερίας και της Σιέρα Λεόνε οδήγησε στην αναπαραγωγή ενός ήδη γνωστού αισθήματος, ειδικότερα στους κόλπους των κρατών της ECOWAS που φέρουν το βάρος της επίλυσης της περιφερειακής σύγκρουσης. Τόσο η Γουϊνέα όσο και η Σιέρα Λεόνε θεωρούν ότι το Αμπιτζάν αποτελεί τη ρίζα του κακού για τους πολέμους που μαίνονται στο έδαφός τους. Ο Foday Sankoh, φυλακισμένος αντάρτης της Σιέρα Λεόνε έζησε στο Αμπιτζάν, ενώ η Γουϊνέα ανησυχεί για τη συμμαχία που συνήψαν στη δεκαετία του 1990 η Ακτή του Ελεφαντοστού και ο Charles Taylor.

Αυτή η σχέση που θεωρείται η αιτία της αδιαλλαξίας του Taylor τη δεκαετία του 1990 ανάγκασε την ECOMOG να εξαπολύσει βομβαρδιστικές επιχειρήσεις στην Ακτή του Ελεφαντοστού προσπαθώντας να ανακόψει τα δίκτυα ανεφοδιασμού του και προειδοποιώντας τον πρόεδρο Houphouët Boigny να περιορίσει το λιβεριανό πολέμαρχο. Το λιμάνι San Pedro της Ακτής του Ελεφαντοστού ήταν σημαντικό σημείο διέλευσης των όπλων και της ξυλείας. Όταν ξέσπασε ο πόλεμος στην Ακτή του Ελεφαντοστού ο στρατηγός Adetunji Oluigin (διοικητής της ECOMOG το 1992) κατέληξε στο συμπέρασμα ότι το Αμπιτζάν πληρώνει το τίμημα της περιφερειακής του πολιτικής.

6. Πρόσφυγες και Εσωτερικά Εκτοπισμένοι: Διεθνής Ανθρωπιστική Βοήθεια

6.1 Το κοινωνικό και οικονομικό περιβάλλον για τους πρόσφυγες, τους επαναπατριζόμενους και τους εσωτερικά εκτοπισμένους

Όχι μόνον η ανασφάλεια αλλά και η οικονομική κατάσταση αποτελούν ανασταλτικούς παράγοντες που εμποδίζουν τον επαναπατρισμό των προσφύγων στη Λιβερία. Δεν παρέχονται βασικές υπηρεσίες σε μια οικονομία όπου το ήμισυ του ύψους 70.000.000 \$ προϋπολογισμού της καλύπτει δαπάνες για την ασφάλεια και τον περιορισμό του πολέμου. Αλλά τα κεφάλαια της χώρας στις τράπεζες της Ελβετίας και της Μπουρκίνα Φάσο ανέρχονται σε 3.8 δισεκατομμύρια δολάρια και αναφέρεται ότι υπερβαίνουν τα αντίστοιχα της Νιγηρίας και της Νοτίου Αφρικής. Η φτώχεια είναι ενδημικό φαινόμενο. 76% του πριν του πολέμου πληθυσμού των 3.200.000 κατοίκων ζει ημερησίως με λιγότερο από ένα δολάριο, ενώ η ανεργία ανέρχεται σε 85%. Πολλοί δημόσιοι υπάλληλοι είναι απλήρωτοι για περισσότερο από ένα χρόνο. 350.000 είναι οι εσωτερικά εκτοπισμένοι, στους οποίους προστίθενται 38.000 πρόσφυγες από την Ακτή του Ελεφαντοστού, 43.800 από τη Λιβερία και 15.000 από τρίτες χώρες που διέφυγαν τον πόλεμο που ξέσπασε στην Ακτή του Ελεφαντοστού.

Με αυτό το επίπεδο της παρακμής το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο απέβαλε το 2003 τη Λιβερία επικαλούμενο πρόσθετες δαπάνες του προϋπολογισμού και άλλες μη συμβατικές οικονομικές πρακτικές. Έτσι, οι ανθρωπιστικές και οι μη κυβερνητικές οργανώσεις καθώς και οι εκκλησίες καλύπτουν τις βασικές ανάγκες του πληθυσμού ενώ η κυβέρνηση της χώρας αναφέρεται σε διεθνή συνωμοσία που εμποδίζει τις προσπάθειές της να ικανοποιήσει τις ανάγκες των κατοίκων της χώρας.

Τα στατιστικά στοιχεία που απεικονίζουν τις κοινωνικές και οικονομικές δυσκολίες είναι συγκλονιστικά. Επί 1.000 γεννήσεων 117 παιδιά πεθαίνουν τον πρώτο χρόνο της ζωής τους, 194 τα πρώτα πέντε χρόνια, ενώ 70% πεθαίνουν από ασθένειες που θα μπορούσαν να έχουν προληφθεί, όπως είναι η μαλάρια. Το μορφωτικό επίπεδο είναι επίσης άθλιο: 80% των μαθητών φοιτούν σε τάξεις κατώτερες της ηλικίας τους και 70% του πληθυσμού είναι αναλφάβητοι.

6.2 Εισροή προσφύγων από την Ακτή του Ελεφαντοστού

Η κλιμακούμενη ανασφάλεια στην αποκαλούμενη «άγρια χώρα» - στα πυκνά δάση των συνόρων της Λιβερίας με την Ακτή του Ελεφαντοστού – άφησε στο έλεος των περιφερόμενων ομάδων δεκάδες χιλιάδες προσφύγων και κατοίκων, που αναφέρεται ότι «πίσω από τις πλάτες» των ανθρωπιστικών οργανώσεων υποφέρουν από μαζικούς βιασμούς και σφαγές. Αλλά η εισροή των προσφύγων από την Ακτή του Ελεφαντοστού στη Λιβερία αποδεικνύει την απελπισία των προσφύγων, αφού δεν υπάρχει ουσιαστική ανακούφιση στη χώρα όπου αναζητούν καταφύγιο.

Αξιωματούχος της Ύπατης Αρμοστείας του Ο.Η.Ε. για τους Πρόσφυγες δήλωσε: « Αν η κατάσταση στην Ακτή του Ελεφαντοστού είναι σοβαρή στη Λιβερία είναι καταστροφική».

Οι οργανώσεις του Ο.Η.Ε. ανέφεραν ότι από τους 72.000 λιβεριανούς πρόσφυγες που βρίσκονταν στην Ακτή του Ελεφαντοστού όταν ξέσπασε ο πόλεμος οι 9.000 επέστρεψαν στην πατρίδα τους τους πρώτους μήνες του πολέμου. Η λιβεριανή κυβέρνηση φοβούμενη τις συνέπειες της εισροής των προσφύγων στην ασφάλεια και στην οικονομία ενίσχυσε τον έλεγχο των συνόρων, όπου αναφέρθηκε ότι διεξάγονταν σφοδρές μάχες. Τον Απρίλιο του 2003 100.000 άνθρωποι στους οποίους περιλαμβάνονται πολίτες της Ακτής του Ελεφαντοστού, της Λιβερίας και άλλων δυτικο-αφρικανικών κρατών διέφυγαν στη Λιβερία.

Οι ανθρωπιστικές οργανώσεις πίστεψαν ότι ο κλιμακούμενος ανταγωνισμός κατά των λιβεριανών στην Ακτή του Ελεφαντοστού προκάλεσε τον επαναπατρισμό τους, αλλά οι συνέπειες αυτής της πληθυσμιακής μετακίνησης είναι καταστροφικές. Ο πόλεμος και ο τρόμος που δημιουργεί άγγιξε γρήγορα όχι μόνον τους λιβεριανούς αλλά και πολίτες της Ακτής του Ελεφαντοστού και άλλων κρατών που αναγκάστηκαν να επιλέξουν μεταξύ δύο χασοτικών και επικίνδυνων χωρών. Σ' αυτούς τους περιφερόμενους πρόσφυγες, που μετακινούνται διασυντορικά δεν έχουν πρόσβαση οι ανθρωπιστικές οργανώσεις και παραμένει αβέβαιη και άγνωστη η ακριβής φύση των φρικαλεοτήτων που διαπράττονται σε βάρος τους, ειδικότερα οι φόντοι με εθνοτικά κίνητρα.

6.3 Μεταχείριση των εσωτερικά εκτοπισμένων στη Λιβερία

Οι εσωτερικά εκτοπισμένοι προκαλούν φόβο και καχυποψία και υποφέρουν από διάφορες μορφές κακομεταχείρισης. Τη δεκαετία του 1990 αποτέλεσαν το προκάλυμμα της διείσδυσης των ανταρτών στα αστικά κέντρα και η πεποίθηση της κυβέρνησης ότι οι σημερινοί αντάρτες εφαρμόζουν παρόμοιες τακτικές προκαλεί την κακομεταχείρισή τους, παρά το γεγονός ότι στην πλειοψηφία τους, 80% από τους 200.000, είναι γυναίκες και παιδιά. Παρά τις υποσχέσεις του προέδρου Taylor για «περιμετρική προστασία» των καταυλισμών των εσωτερικά εκτοπισμένων έχουν καταγραφεί περιστατικά απαγωγών καθώς ο πόλεμος επεκτεινόταν το Μάρτιο του 2003 στα περίχωρα της πόλης. Η εμμονή στο φόβο ότι μπορεί να αποτελούν εργαλείο πολέμου κυριαρχεί στο περιβάλλον ασφαλείας με αποτέλεσμα ο γενικός γραμματέας του Ο.Η.Ε. Ανάν να προειδοποιήσει το Συμβούλιο Ασφαλείας για τις απαγωγές, τη στρατολόγηση και άλλες σοβαρές παραβιάσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων των εκτοπισμένων και των προσφύγων. Αυτά τα απάνθρωπα μέτρα προκάλεσαν τον Απρίλιο του 2003 τις μαζικές διαμαρτυρίες των γυναικών που διαμένουν στους καταυλισμούς, οι οποίες δήλωσαν: «οι γιοι μας και οι άντρες μας εκδιώχθηκαν από τους καταυλισμούς και μεταφέρθηκαν σε άγνωστες κατευθύνσεις με οχήματα χωρίς αριθμούς κυκλοφορίας». Παρά τις εκκλήσεις προς την κυβέρνηση για υιοθέτηση σχετικής ατζέντας δεν υπάρχει αν-

θρωπιστική πολιτική για τους εσωτερικά εκτοπισμένους. Τον Ιανουάριο του 2002 ο Ruud Lubbers, Υπάτος Αρμοστής του Ο.Η.Ε. για τους Πρόσφυγες, συναντήθηκε με τον πρόεδρο Taylor για να συζητήσει τα ζητήματα της ασφαλούς πρόσβασης και διέλευσης των ανθρωπιστικών οργανώσεων καθώς και της καταδίκης από το κράτος κάθε ενέργειας που πλήττει την παροχή της ανθρωπιστικής βοήθειας. Όμως, δεν υπογράφηκε κάποια συμφωνία. Γρήγορα ανέκυψαν προβλήματα, όταν το Παγκόσμιο Πρόγραμμα για τη Διατροφή που δεν είχε πρόσβαση στα θύματα προειδοποίησε τον Ιούνιο του 2002 για «ανθρωπιστική καταστροφή» που αφορούσε περίπου 20.000 ανθρώπους που βρίσκονταν στην Ακτή του Ελεφαντοστού και 120.000 που ζούσαν γύρω από την πρωτεύουσα. Μετά τις μάχες που ξέσπασαν μεταξύ της κυβέρνησης και των ανταρτών αγνοείται η τύχη 25.000 προσφύγων από τη Λιβερία και τη Σιέρα Λεόνε. Λόγω της κακομεταχείρισης και των κακουχιών δεκάδες χιλιάδες αναγκάστηκαν να επιστρέψουν από την αρχή του 2003 στην εχθρική Ακτή του Ελεφαντοστού. Βιώνουν μια κατάσταση που η Ύπατη Αρμοστεία του Ο.Η.Ε. για τους Πρόσφυγες περιγράφει ως εγκλωβισμό «ανάμεσα στη Σκύλλα και στη Χάρυβδη».

6.4 Ρόλος των Διεθνών Οργανισμών

Η αποτυχία του λιβεριανού κράτους να συμβάλει στην ικανοποίηση των βασικών αναγκών του πληθυσμού επιβαρύνει ιδιαίτερα τις οργανώσεις του Ο.Η.Ε. και τις μη κυβερνητικές οργανώσεις που δραστηριοποιούνται σε μια κατάσταση αυξανόμενης αδιαφορίας των δωρητών. Η κλιμάκωση των μαχών τον Απρίλιο του 2003 προκάλεσε την αύξηση του αριθμού των προσφύγων και των εσωτερικά εκτοπισμένων, ενώ οι οργανώσεις φοβήθηκαν την έλλειψη των προμηθειών σε τρόφιμα και οι εργαζόμενοι των ανθρωπιστικών οργανώσεων αναγκάστηκαν να εκκενώσουν τις 11 από τις 15 επαρχίες της Λιβερίας.

Αξιωματούχοι της Ύπατης Αρμοστείας του Ο.Η.Ε. για τους Πρόσφυγες ανέφεραν ότι το Φεβρουάριο έχασαν κάθε επικοινωνία με 8.000 πρόσφυγες από τη Λιβερία που ζούσαν σε ιδιαίτερα επικίνδυνη περιοχή. Η παροχή ανθρωπιστικής βοήθειας αποτελεί πλέον επικίνδυνη αποστολή. Στη δεκαετία του 1990 οι ανθρωπιστικές οργανώσεις του Ο.Η.Ε. και οι μη κυβερνητικές οργανώσεις ήσαν στόχος των ανταρτών που αναζητούσαν τροφή και πόρους, κατάσταση που συνέβαλε στη διαιώνιση του πολέμου και στην υποστήριξη των πολεμάρχων. Διαπιστώνεται επανάληψη αυτού του τύπου των επιθέσεων κατά των ανθρωπιστικών οργανώσεων που στοχεύουν στα λάφυρα αναγκάζοντας τους αξιωματούχους του Ο.Η.Ε. να εκφράσουν «έντονη ανησυχία» αφού η διανομή των τροφίμων ως δραστηριότητα αποτελεί ιδιαίτερο στόχο ένοπλων επιθέσεων.

7. Συμπέρασμα : Πιθανές Εξελίξεις

Στο σημερινό κενό ασφάλειας και πολιτικής που επικρατεί στη Λιβερία είναι εξαιρετικά δύσκολο να προβλεφθούν ακόμα και οι ενδεχόμενες άμεσες εξελίξεις. Όμως, μπορεί να σκιαγραφηθούν κάποιες από αυτές και να αξιολογηθούν τα αποτελέσματά τους στο επίπεδο της ανθρωπιστικής δράσης.

7.1 Στρατιωτικό Αδιέξοδο

Φαίνεται πιθανότερο από τη νίκη είτε της λιβεριανής κυβέρνησης είτε των ανταρτών, όπως δήλωσε ο γενικός γραμματέας του Ο.Η.Ε. Ανάν στο Συμβούλιο Ασφαλείας. Αλλά ο πρόεδρος Taylor ανέλαβε ειρηνευτική πρωτοβουλία με την Ακτή του Ελεφαντοστού υποσχόμενος να μην «πυροδοτήσει συγκρούσεις» στα σύνορα. Η απόφαση της Ακτής του Ελεφαντοστού να διακόψει τη συμμαχία θα ανακόψει τις γραμμές ανεφοδιασμού των ανταρτών του Κινήματος για τη Δημοκρατία στη Λιβερία (MODEL). Όμως, παρόμοια προσπάθεια της Λιβερίας σε συνεργασία με τη Γουϊνέα, που στηρίζει τους αντάρτες του Κινήματος των Ηνωμένων Λιβεριανών για τη Συμφιλίωση και τη Δημοκρατία (LURD), απέτυχε. Οι αντάρτες κατέχουν περιοχές όπου παράγεται ξυλεία στερών-

ντας τον πρόεδρο Taylor από τους πόρους που χρειάζεται για στρατιωτικό εξοπλισμό. Το συνεχιζόμενο στρατιωτικό αδιέξοδο μπορεί να έχει σοβαρές επιπτώσεις στην προστασία όσων έχουν εγκλωβιστεί πίσω από τις γραμμές των ανταρτών και στην πρόσβαση των ανθρωπιστικών οργανώσεων σ' όσους χρειάζονται τις υπηρεσίες τους.

7.2 Στρατιωτική Νίκη της μιας ή της άλλης πλευράς των Εμπολέμων

Μια στρατιωτική νίκη της μιας ή της άλλης πλευράς των εμπολέμων, αν και φαίνεται απίθανη, θα αποτελέσει την απαρχή παρατεταμένης πολιτικής κρίσης. Νίκη των ανταρτών θα σημάψει τον έλεγχο της κυβέρνησης και θα οδηγήσει σε χρονοδιάγραμμα για εκλογές, που όμως θα προκαλέσει ερωτήματα για τον τρόπο διεξαγωγής τους. Κυβερνητική νίκη θα σταθεροποιήσει τη θέση του προέδρου Taylor και άρα αδιαλλαξία όσον αφορά στις πολιτικές και οικονομικές μεταρρυθμίσεις, εκτός από τους κινδύνους που θα δημιουργήσει στα όμορα κράτη.

Είναι σοβαροί οι κίνδυνοι της ασφάλειας και ανθρωπιστικής φύσης εάν τελικός στόχος είναι η στρατιωτική επίλυση της κρίσης. Η πολιορκία της πρωτεύουσας ή η ενδεχόμενη επίθεση κατ' αυτής θα πυροδοτήσει εθνοτικές και πολιτικές δολοφονίες της κλίμακας αυτών που διαπράχθηκαν στις αρχές της δεκαετίας του 1990 και θα επιδεινώσει το μέλλον πλέον του ενός εκατομμυρίου κατοίκων που ήδη εξαρτώνται αποκλειστικά από τις ανθρωπιστικές οργανώσεις οι οποίες δεν θα έχουν πρόσβαση σε όσους βρίσκονται στις περιοχές που ελέγχουν οι αντάρτες και θα παραμείνουν απροστάτευτοι.

7.3 Μεταβατική Κυβέρνηση με Εκπροσώπηση των Ανταρτών

Έχουν προταθεί διάφοροι τύποι μεταβατικής διακυβέρνησης. Η Διεθνής Ομάδα Κρίσεων πρότεινε την εγκαθίδρυση μεταβατικής κυβέρνησης υποστηριζόμενης ή επιτηρούμενης από τη διεθνή κοινότητα στην οποία δεν θα συμμετέχουν ο πρόεδρος Taylor και οι αντάρτες. Κάποιοι σημαντικοί ηγέτες της λιβεριανής κοινής γνώμης πιστεύουν έως την αποκατάσταση της ειρήνης πρέπει να προϊστάται της κυβέρνησης ο πρόεδρος Taylor. Λαμβάνοντας υπόψη ότι δεν υπάρχουν μηχανισμοί για την ικανοποίηση των αιτημάτων των ανταρτών η εφαρμογή της επιλογής της Διεθνούς Ομάδας Κρίσεων θα απαιτήσει ουσιαστική δέσμευση της διεθνούς κοινότητας. Αλλά μια μεταβατική κυβέρνηση, στην οποία συμμετέχουν οι αντάρτες και στην οποία προϊστάται ο πρόεδρος Taylor, ενέχει κινδύνους αν δεν εφαρμοσθεί καθολικός αφοπλισμός και δεν μετεγκατασταθούν οι πρόσφυγες και οι εσωτερικά εκτοπισμένοι.

7.4 Παρέμβαση του Ο.Η.Ε.

Ένα συνολικό σχέδιο με την υποστήριξη της διεθνούς κοινότητας, όπως πρότεινε ο Ο.Η.Ε., φαίνεται να αποτελεί την πλέον βιώσιμη λύση για την ειρήνευση, ειδικότερα εάν εφαρμοσθεί το πρότυπο της Σιέρα Λεόνε. Όμως, είναι αμφίβολο εάν η επιλογή αυτή είναι ρεαλιστική, για πολλούς λόγους, κυρίως επειδή συνεπάγεται υψηλό κόστος. Η Ουάσιγκτον, ο παραδοσιακός ευεργέτης της Λιβερίας, υποστηρίζει ότι δεν έχει «ηθική υποχρέωση» να στηρίξει την αλλαγή του καθεστώτος στη Λιβερία απλά για να περιορίσει τα «αρπακτικά» περιφερειακά οφέλη του.

Αν η πληττόμενη από εσωτερικά προβλήματα και αδύναμες οικονομίες ECOWAS αποπειραθεί να υποστηρίξει ένα διεθνές σχέδιο για τη Λιβερία θα αντιμετωπίσει τις ίδιες σκευωρίες που την οδήγησαν σε αποτυχία στη Σιέρα Λεόνε, δηλαδή κατηγορίες διαφθοράς σε βάρος των στρατιωτικών αξιωματούχων και των πολιτικών.